

QƏDİM ELİN GERÇƏK TARİXİ

İndi daha gözəl gələcəyə boylan Gəyçay

Göyçaydan söhbət açarkən , indiki halda mütləq olaraq şəhərin , eləcə də əksər kəndlərin son illər sürətli inkişafı , özünəməxsus bir gözəlliklə modernləşməsi fonunda keçmiş -tarixə də ekskurs edilməlidir. Bu, əslində ən vacib istiqamətlərdən biridir. Tarixi keçmişlə müasir realıq bir-birini təsdiqləməlidir.Eyni zamanda bir məqama da xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: Əfsanəvi Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin həm siyasi, həm də hərbi taktikalari ilə Qarabağın tam azad edilməsi və burada aparılan böyük quruculuq işlərinin uğurlu tendensiyası respublikamızın hər yerində olduğu kimi göyçaylılarda da böyük ruh yüksəkliyi yaratmışdır. Vətəninə, şəhərinə, kəndinə, el-obasını ürək-dən sevmək şirin duyğulardır həm də...

Mən əvvəllər də xatırlatmışam: Bu kiçik, ancaq adı böyük olan rayondan söz düşəndə Göyçay şəhərinin tarixindən ,yaşından da söhbət açılır. Bir neçə qədim binanın, eləcə

du. İndi heç biri yoxdu, qalıqlar isə torpaq altındadır.Çayın sahilinə yaxın son dağ silsiləsinin düzə- arana açıldığı yerdə əsrlərdən bəri mövcud olan qəbiristanlıq və onun qalıqları burada sahilboyu yetişən kiçik bir şəhərin tarixçəsini təsdiqləyir. İnsanlar qədim dövrlərdə yaşayış məskənlərini ilkin olaraq suya yaxın yerlərdən seçiblər.Bunsuz qurmaq və yaşamaq mümkün deyil. Şirvanda ən əlverişli ərazilərdən biri də məhz bu yerlər olub.

... Göyçay çayı kənarında 4 kilometrən çox məsafəboyu kiçik bir şəhərin hələ orta əsrlərdən mövcudluğu dəqiqdir. Bu şəhər Alban dövlətinin təşəkkülü dövründə müəyyən inkişafda olub. Paytaxt Qəbələyə əlverişli yollar buradan keçirdi. Çay kənarı və Əlvən dərəsi ilə. Sözsüz ki, Qəbələyə uzaq ellərdən gələnler az deyildi. Tacirlər və başqa yolçular dağlara qalxmazdan qabaq istirahət edib güc toplamalı idilər. Bax onda indiki Göyçayın həmin ərazisindəki kiçik şəhərin

karvansarayları, bu şəhərdə yaşayıb çalışan demirçilər , nalbəndlər və başqa sənətkarlar kara gəlirdi. Bağ-bağatlı Göyçay kəndlərinin meyvələri, digər ərzaq məhsulları bu şəhərdə satılırdı. Buralarda olmayan mallara dəyişdirilirdi. Böyük tikililəri və qurğuları olmasa da , bura qaynar bir şəhər idi. Müasir Göyçayın ən böyük küçəsi Nizami Gəncəvinin adını daşıyır. Təsvir etdiyi-

miz həmin o qədim şəhərin ən böyük və geniş yaşayış massivi buradır. Dahi Nizaminin yubileyinə qədər, yeni bu yubiley ərəfəsində bura Nizaminin adının verilməsinə qədər , heç bilirsiniz bu küçə necə adlanırdı? Sadəcə Qəbələ.İxtiyarların söylədiklərinə görə üstündən 10-15 il keçənə qədər də çoxları Nizami küçəsi deməyə öyrəşə bilməyərək Qəbələ küçəsi deyirmiş. Mən heç də tarixi gerçəkliklərdə mistika axtarmıram. Ancaq kimse deyə bilərmə ki, qonşu Ağdaş, İsmayılı və ya Qəbələ şəhərlərində Göyçay adlı küçə olub. Bəs onda nədən burada Qəbələ adı yaşayıb və sonradan küçə adına çevrilib? Sadəcə öz məkanına görə Göyçay o zamanlar qədim Alban dövlətinin paytaxtı olan Qəbələnin bir növ forpostu rolunu oynayıb .

1901-ci ildə tikilən məscidin , "Yer hamamı" deyilən qurğunun tarixi abidə kimi təqdimatından sonra belə fikir yaranır ki , Göyçay şəhərinin yaşayış məskəni kimi mövcudluğu uzaqbaşı 220 ilə gedib çıxır. Doğrudur, tələsiklikdən və AVCIYA-nın prezidenti Elxan Süleymanovun inam və etibarından istifadə edilməklə heç də gözələnən uğur gətirməyən "Göyçay ensiklopediyası" nda bəzi tarixi faktlar öz qiymətini ala bilməmişdir. Bütün bunlara baxmayaraq , təəssüf ki, Göyçay layiq olduğu şəkildə öyrənilib tədqiq edilməmişdir. Tarix bəzən əldə yazılı mənbə olmadan da dövr və məkanla uyğunlaşaraq bəşəriyyətə realığa və həqiqətə yaxın olanı çatdırmalıdır. Ancaq şəhərin yaşını 220 , ən qədim kəndlərin isə yaşını 400-500 il civarında müəyyənləşdirən diletant şəxslərin vətəndaşlıq mövqeyinə şübhə ilə yanaşmalı olursan. Tarixçilərin, arxeoloqların məsuliyyəti ni heç də öz üzərimə götürmək fikrində deyiləm.Ancaq bəzi fakt və məlumatlar tarixi və intuitiv yanaşma tələb edir ki bunlarsız da mümkün olmur.

Əvvəlcə elə Göyçay şəhərinin özündən başlayaraq . Bu şəhər əsasən Göyçay çayının sağ sahilindən genişlənərək böyüyüb indiki görkəmini alıb.Əsl şəhər quruluşu planlı - paralel küçələr çaydan təxminən 400-500 metr kənarda formalaşır. Bu, həqiqətən 200 ildən bərinin inkişafıdır. Bəs bundan əvvəl buralarda yaşayış olmayıbmı?. Olub. Hələ ən yaxın tarixi götürsək qədim Alban dövlətinin mövcudluğu illərinə gedib çıxır. Bir neçə fakt bunu sübut edir. Göyçay çayının sağ-sol dağ silsilələrindən genişliyə - ucsuz-bucaqsız düzənliyə çıxdığı ərazinin başlanğıcında böyük bir qəbiristanlığın qalıqları vardı. Başqa bir qəbiristanlığın qalıqları isə indiki şəhər ərazisinin Ağdaş rayonu istiqamətindəki qurtaracağının 100-150 metrliyində 45-50 il bundan əvvəllərə kimi durur-

O biri qəbiristanlıqdan götürülüb indiki Göyçay rayon diyarşünaslıq muzeyində çox az bir qismdə saxlanılan eksponatların da yaşı İslamdan öncəki dövrləri əhatə edir. Silahları, zinet eşyaları, qab -qacağı ilə birlikdə küp qəbirlər ...

Burası belə.

Göyçayın Qaraman (Karaman) , Ləkçip-laq, Qarabaqqal, Çayaxrı, Qaraxıdır, Mırtı, Alpout , Bəydövül və başqa kəndlərin yaşı 400-500 yox, ən azı 1800-2000 ildir. Ərəb,

Ərəbşahverdi, Ərəbcəbirli, Mirzəhüseynli, Şəhadət...kimi "ortayaşlı" kəndlərin yaranması isə bu yerlərdə İslam dininin yayılması dövrünə təsadüf edir. Ən azı 1100-1200 il ! Özü də bu kəndlərin əksəriyyətində Xilafət ordularından çoxlu sayda "qopub" qalanlar da olub. Onlar əsrlərlə öz nəsilərini artıraraq zamanımıza qədər gəlib çıxıblar. Danışıq dilləri türkçələşsə də , ərəb tələffüzü müəyyən elementləri ilə hələ də yaşamaqdadır. Təkrar

edirəm: mistika arxasınca düşməmişəm. Ancaq bütün bunlar da elə belə göyden düşməyib.

Hümgütlü kəndini götürək. Türk dilində belə mürəkkəb sözmü olur, bunun mənası nədir? Axı bu kəndin əsl adı Hunqutlu olub. Ulu babalarımız hunlar uzaq Şərqdən minlərlə kilometr yol gəlib Atilla-nın qurduğu böyük Türk imperiyasını genişləndirərkən belə yaşayış məntəqələrini qurub yaradıblar. 1500 il bundan əvvəllər Avropanın mərkəzində indiki Macarıstan (Hunqariyu) dövlətini yaratdıqları kimi. Belə misallar çoxdur. Sadəcə tarixçilərimiz, vakkumda qalmış bəzi ziyalılarımız rus sovet ənənəsindən asanlıqla qopa bilmirlər. Erməni yerdən ovulmuş bir qaya parçası tapıb tez də üstünə bir xaç şekli , bir neçə qədim hərf və işarə uyduraraq muzeyə qoyur, dünyaya göstərməyə çalışır, bizsə özümüzə məxsus olana biganə qalıyıq. Qədim Şumer mədəniyyətinin və Turañçılığın bir parçası olduğumuzu unutmayaq. Bu mənada Göyçayın da kəndli-şəhərli 2000 -2500 il tarixə malik olmasını da sübut edən çoxlu faktların mövcudluğuna əsl vətəndaşlıq mövqeyindən yanaşmaq.

Söz Vətəndən, Vətən tarixindən başlayanda daha çox məsuliyyətli olmalıyıq. İndi də sovet dövrü deyil ki , İqrar Əliyevin fars-rus modeli "Azərbaycan tarixi" kitabından kənara çıxa bilməyək .

... Yenidən bu günlərimizi yaşayaq. Artıq hər bir sakinə belə bir fikir və inam forma-

laşır ki rayon bütün istiqamətlər üzrə düzgün yolda , gözəl inkişafdadır. Rayon rəhbərliyi təkcə şəhərin daha da abadlaşib gözəlləşməsi ilə kifayətlənir, baxmayaraq ki Göyçay Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Orxan Mürselovun sakinlərlə məsləhətli tədbirləri olduqca effektiv təsir bağışlayır. Təmizlik,səliqə-sahman , nizam-intizam, qonaqpərvərlik və digər vacib xüsusiyyətlə rayon rəhbərinin intensiv fəaliyyəti ilə yanaşı, çox-çalarlı zövq balansını da müəyyənləşdirir.

Bütün bunlar digər məsələlərə də təsir edir. Hər yerdə işgüzarlıq, hər yerdə şəffaf-lıq,sakinlərlə muntəzəm təmasların effektivli-yi, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə uğurlar...

Əlbəttə, həyatımızın ,zamanın belə bir gedişatı öz qiymətini layiqli şəkildə almalı, tarixin bir parçasına çevrilməlidir. Yüz illərlə vaxt keçəcək. Bu gün Göyçay şəhərinin 100-150 yaşlı çinarları bir vaxt 500 yaşında olacaq . Küçə və meydanlar ,park və bağlar daha da gözəlləşəcək, insanlar daha xoşbəxt və firavan yaşayacaqlar. Göyçayın bugünü və xoş gələcəyi üçün can qoyan insanların da adları gözəl hisslərlə xatırlanacaq. Tarixi-

miz gələcəyə ən düzgün və ədalətli bir yolla çıxacaq.

P.S Son olaraq bir məsələni də xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, hər yerdə olduğu kimi bu günlərdə Göyçay rayonunda da keçirilən 2025-ci ilin yekunlarına dair hesabat yığıncağında çox vacib məsələlərə toxunuldu. Göyçay Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Orxan Mürselovun hesabat məruzəsində

rayonun sosial-iqtisadi inkişafı ilə yanaşı, mədəni həyatın yüksəlişi, mənəvi dəyərlərə həssas yanaşılması xüsusi vurğulandı. Bütün bunlar rayon rəhbərliyinin məsələlərə elə ilk vaxtlardan böyük inam və təşəbbüslərlə başlayıb davam etdirdiyi effektiv fəaliyyətinin daha mükəmməl anon-

su idi. Hər dəfə aparatda və yerlərdəki görüşlər zamanı səmimi və realist davranışı başçıya sakinlərin böyük hörmətini qazandırır. Elə cənab Prezidentin də yüksək vəzifəli dövlət məmurlarından tələb və istəyi budur. Göyçayın və göyçaylıların bəxtindən rayonun rəhbərliyi etibarlı əllərdədir.

Səmimiyyət, açıq-ünsiyyət, müasir fəaliyyət formulu , yüksək dünyagörüş və intellektual səviyyə ...

Ayrıca olaraq bu mövzu ətrafında 2026-cı ilin 6 aylıq yekununda yaqın ki daha geniş söhbət olacaq.

Məzahir ƏHMƏDOĞLU